ČESKÁ VERZE ŠKÁLY NA MĚŘENÍ DŮLEŽITOSTI MORÁLNÍ IDENTITY - PILOTNÍ STUDIE

Veronika Juríčková, Peter Babinčák, Tereza Příhodová, Marek Preiss

Abstrakt

Cílem dvou provedených studií je zjišťování psychometrických vlastností české verze Škály na měření důležitosti morální identity. Škála se skládá z devíti morálních vlastností vystihujících morální osobnost. Měří dvě dimenze morální identity, internalizaci a symbolizaci. Pro analýzu jsme si zvolili autory originální 13 položkovou škálu. Na základě statistické analýzy v pilotní studii ($n = 163$) jsme z původní škály vyloučili dvě položky, které nesplňovaly stanovená psychometrická kritéria. V druhé studii, na jiném souboru respondentů ($n = 185$), jsme následně ověřovali míru interní konzistence upravené 11 položkové škály. Konstruktovou validitu jsme měřili pomocí nástrojů měřících morální vyvázání a podvádění v práci. Na základě dosažených výsledků v naší studii doporučujeme zvážit pro použití v české populaci námi navrhovanou, jedenácti položkovou alternativu dotazníku, u které jsme zjistili dostatečně dobré základní psychometrické charakteristiky.

Klíčová slova: morální identita, reliabilita, faktorová analýza, The Self-Importance of Moral Identity Scale

CZECH VERSION OF THE SELF-IMPORTANCE OF MORAL IDENTITY SCALE – A PILOT STUDY

Abstract

Two studies aim to determine the psychometric properties of the Czech version of The Self-Importance of Moral Identity Scale (Aquino, Reed, 2002). The scale consists of nine moral personality qualities that measure two dimensions of moral identity: internalization and symbolization. For the analysis, we chose the authors' 13-item scale originally proposed. Based on the statistical analysis in the pilot study ($n = 163$), we excluded from the original scale two items that did not meet the established psychometric criteria. In the second study, on a different set of respondents ($n = 185$), we subsequently verified the degree of internal consistency of the adjusted 11-item scale. We measured construct validity using tools measuring moral untying and cheating at work. Based on the results obtained in our study, we recommend considering the proposed eleven-item alternative of the questionnaire for use in the Czech population, for which we found sufficiently good basic psychometric characteristics.

Keywords: moral identity, reliability, factor analysis, The Self-Importance of Moral Identity Scale

Došlo: 28. 4. 2017

Schváleno: 23. 11. 2020

Úvod

Morální identitu lze považovat za užitečný konstrukt ve vývojové, sociální a organizační psychologii pro vysvětlení různých aspektů fungování morálky (Aquino, Freeman, Reed, Lim & Felps, 2009). Průkopníkem v oblasti výzkumu a poznávání morální identity je Augusto Blasi (1980, 1993), který ji definuje jako kognitivní schéma, součást morálního charakteru. Vznik morální identity je jasným cílem vývoje morálky a identity jedince. Tyto dvě vývojové stopy jsou v ideálním případě spojeny do morální osobnosti (Jia, 2016) a završují se v celkovém morálním charakteru (Jeong & Han, 2013). Toto spojení morálky a identity je také důležitým prediktorem morální motivace a trvalého morálního nasazení v průběhu celého života (Hardy & Carlo, 2011). Platí také, že čím je u jedinců silnější význam morálních vlastností, tím větší je pravděpodobnost, že se tyto vlastnosti budou projevovat v řadě situací (Aquino & Reed, 2002).

Na morální identitu můžeme nahlížet jako na rozsah, v jakém lidé prožívají svůj morální charakter jako zásadní pro sebepojetí, zejména ve kterém se závazek k morálním hodnotám prolíná s jejich vlastním Já (Passini, 2016). Lze ji považovat i za jistý seberegulační mechanismus, který nás motivuje k morálním aktivitám (Aquino & Reed, 2002). Morální identita je součástí osobnosti jedince (Narvaez & Lapsley, 2009). Podobně jako i jiné sociální identity tvořící schéma Já může být aktivována nebo potlačována kontextuálními a situačními proměnnými nebo individuálními rozdíly (Forehand, Deshpande & Reed, 2002). Toto schéma nebo mentální reprezentace Já, působí jako regulátor morálního chování, protože lidé usilují o to, aby jejich chování bylo v souladu s tím, jak vnímají sami sebe (McFerran, Aquino & Duffy, 2010).

Měření morální identity

Morální identitu lze hodnotit použitím explicitních anebo implicitních nástrojů. Výzkumníci v oblasti morální psychologie zahájili různé projekty na výzkum morální identity, ale metody na měření morální identity mají stále řadu omezení a také by potřebovaly metodologická vylepšení (Hardy & Carlo, 2011). Některé metody jsou založeny na sebezposouzení morálních a nemorálních vlastností a na hodnocení důležitosti těchto vlastností pro jedince. Jiné metody vycházejí z předpokladu, že lidé, kteří mají vysokou morální identitu, se budou také morálně chovat a měří morální identitu nepřímou, na základě morálních aktivit a konání (jako např. dobrovolnictví). Výzkumníci se ale shodli na tom, že definice a metodika na měření morální identity je nedostačující a empirický výzkum morální identity čelí ještě mnohým výzvám (Jia, 2016).

Velký pokrok nastal poté, co autoři Aquino a Reed (2002) sestavili snadno administrovatelný nástroj pro měření morální identity (The Self-Importance of Moral Identity), který se stal základem jak pro naši, tak pro řadu dalších výzkumných studií (Baker, 2005; Hardy, Bhattacharjee, Reed & Aquino, 2010; Lu, 2012). Autoři škály v pilotní studii vyzvali 228 respondentů, aby popsali vlastnosti vystihující morální osobnost. Pomocí obsahové analýzy pokusné osoby vybraly z širšího seznamu 19 vlastností. Devět z nich (pečující, soucitný, spravedlivý, přátelský, velkorysý, pracovitý, pomáhající, poctivý, laskavý), které byly zmíněné alespoň u 30 % respondentů, použili pro sestavení dotazníku. Tyto vlastnosti byly zařazeny do dotazníku jako spolehlivé podněty na posuzování důležitosti pro hodnocení morálního člověka. V druhé pilotní studii jiná skupina respondentů hodnotila na škále od 1 (absolutně nepotřebné)

do 5 (absolutně nezbytné), které z těch vlastností jsou nezbytné pro morálně fungující jedince. Pro srovnání byla do seznamu přidána ještě slova vyjadřující nemorální chování – sobecký a bezohledný, a neutrální slovo odměřený. Škála nezjišťuje explicitně, zda jedinci chtějí být morální, ale zda chtějí mít soubor vlastností spojených s morálním prototypem (starostlivý, soucitný, spravedlivý, přátelský, velkorysý, ochotný, pracovitý, čestný a laskavý) (Monin & Jordan, 2009).

Položky, které hodnotily důležitost těchto vlastností, byly sestaveny na základě teoretických vlastností identity. Tu kategorizuje Erikson (1964) na a) identitu je zakořeněna v samotném jádru něčího bytí a b) identita znamená být během konání upřímný k sobě samému (Aquino & Reed, 2002). Škála proto zkoumá nejen vnitřní míru vnímání morální identity, ale i míru morální identity, která je externě vyjadřována prostřednictvím aktivit jedince. Na základě toho autoři identifikovali dvě dimenze morální identity: internalizaci a symbolizaci. Internalizace, soukromý rozměr identity, odráží míru, do jaké je soubor morálních vlastností klíčovou součástí sebepojetí (self-concept). Symbolizace, označovaná jako veřejný rozměr morální identity, odráží míru, do jaké jsou tyto vlastnosti prezentovány veřejně, prostřednictvím aktivit a činností ve vnějším světě (Passini, 2016).

Morální identita jako prediktor morálního chování

Blasi (1983) jako první uvedl, že morální identita hraje důležitou roli v pochopení vztahu mezi kognitivním úsudkem, morální motivací a morálním jednáním. Hardy a Carlo (2011) se domnívají, že právě morální identita může pomoci vyřešit mezeru mezi chápáním morálního úsudku a morálního jednání a zajistit lepší pochopení morální motivace a odhodlání. V morálním vývoji a chování má morální identita úlohu zdroje morální motivace, spojující morální úsudek s jednáním (Hardy, Walker, Olsen, Woodbury & Hickman, 2014).

Je potřeba zdůraznit, že morální identita poskytuje skutečný motiv pro morální jednání (Jeong & Han, 2013) a že jedinci, u nichž byla morální identita vnímaná jako důležitá, měli tendenci jednat morálně bez ohledu na vliv situace (Black & Reynolds, 2016). Když se tedy lidé vnímají jako morální bytosti, je pravděpodobnější, že si budou i situace interpretovat morálním způsobem a podle toho i jednat (Black & Reynolds, 2016). U jedinců, pro které je morální identita subjektivně důležitá, je pravděpodobné, že oproti ostatním více vnímají odpovědnost za své chování a vyhýbají se chování, které by způsobovalo utrpení druhým lidem, a to včetně lidí z okrajových skupin.

Aquino a Reed (2002) uvádějí, že oba rozměry predikují iniciativu k dobrým skutkům, jako jsou dobrovolnictví, pomoc lidem bez domova, distribuce jídla, ochota věnovat se problematické mládeži nebo ochota k navštěvování seniorů v domově důchodců. Silný smysl pro internalizovanou morální identitu predikuje i to, zda někdo bude poskytovat pomoc marginalizovaným skupinám a pomáhat jim, věnovat svůj volný čas na charitativní účely nebo nelhat během obchodního jednání (Narvaez & Lapsley, 2009). Internalizace zachycuje, zda je pro osobnost jedince důležité mít morální vlastnosti, a subškála symbolizace reflektuje, nakolik jedinec prezentuje tyto vlastnosti i ostatním (Monin & Jordan, 2009).

Řada dalších autorů potvrdila, že morální identita a její dimenze internalizace a symbolizace jsou nepochybně silnými prediktory morálního chování (Hardy, Walker, Olsen, Woodbury, Hickman, 2014; Reynolds, Ceranic, 2007; Reed, Aquino, 2003). Čím důležitější je pro jedince morální identita, tím větší má jedinec tendence k prosociálnímu chování (Hertz & Krettenauer, 2016), dobrovolnictví (Aquino, Reed, 2002; Reed, Aquino, 2003) či

charitativnímu chování (Aquino, Reed, 2002; Reed, Aquino, 2003; Reed, Aquino & Levy, 2007). Zároveň může morální identita pozitivně působit na subjektivní pocity štěstí a well-beingu (Giacalone, Jurkiewicz & Promislo, 2016), zvyšuje míru sebeúcty (Hardy et al., 2013), soucitu a empatie (Hardy et al., 2010). Jedinci s vyšší mírou morální identity uvádějí také vyšší míru pozitivních emocí (Hardy, Bean & Olsen, 2015), méně anxiózních a depresivních symptomů a nižší riziko nebezpečného užívání alkoholu a sexuálně rizikového chování (Hardy et al., 2013).

Morální identita a neetické chování

Výzkumy potvrzují nejen vztah morální identity k prosociálnímu chování, ale také na ni nahlízejí v interakci s neetickými projevy chování jako je klamání (Aquino, Reed, Lim, 2012) nebo podvádění (Xing, Keung, 2014). V současné době se morální identita dostává do pozornosti výzkumníků zejména v organizacích a společnostech, kteří se snaží vysvětlit, proč se lidé zapojují do neetického chování v rámci organizace. Morální identita, zejména škála Internalizace, predikuje menší tendence k lhaní (Aquino, Freeman, Reed, Lim & Felps, 2009) nebo podvádění (Detert, Treviño & Sweitzer, 2008) na obchodních jednáních a snižuje pravděpodobnost nečestných obchodních rozhodnutí (Aquino, Freeman, Reed, Lim & Felps, 2009).

Subškála Internalizace je také prediktorem neetického chování ve sportu. Hráči fotbalu s vyšší mírou morální identity měli menší tendence k lhaní rozhodčímu nebo k faulování protihráčů (Sage, Kavussanu & Duda, 2006). Kromě toho může morální identita regulovat i kognitivní mechanismy a oddělovat vlastní morální standardy od konkrétního morálního chování (Cohen & Morse, 2014). Například koncept morálního vyvázání reprezentuje tendenci k interpretaci sporného chování jako málo poškozující pro ostatní, což umožňuje jedincům překračovat morální principy bez pocitů viny a kognitivně rekonstruuje neetické chování na osobně přijatelné a morálně přístupné (Bandura et al., 1996). Morální vyvázání také ulehčuje různé typy antisociálního a agresivního chování (Gini et al., 2015) a může vést i k různým projevům psychopatického chování (Glenn, Koleva, Iyer, Graham & Ditto, 2010). Vysoká morální identita by měla bránit procesům morálního vyvázání se, jako jsou minimalizace nebo přehlížení negativních dopadů na druhé (nesprávné vnímání následků), odlidšťování nebo obviňování oběti újmy (přisuzování viny) a také neetická rozhodování (Detert, 2008).

Pilotní studie

Cíle studie

Cílem studie bylo zjišťování psychometrických vlastností Škály na posuzování důležitosti morální identity na české populaci. V rámci studie jsme zjišťovali vlastnosti původně navrženého 13 položkového dotazníku, u kterého jsme provedli faktorovou analýzu a zjišťovali míru reliability. Dále jsme sledovali vliv několika demografických proměnných, na které byli respondenti dotazováni v úvodní části dotazníku, a to věk, pohlaví a úroveň dosaženého vzdělání.

Metoda

Původní dotazník The Self-Importance of Moral Identity Scale (Aquino a Reed, 2002) se skládá z následujících 9 položek, jde o vlastnosti: pečující, soucitný, spravedlivý, přátelský, velkorysý, pracovitý, pomáhající, poctivý, laskavý a 13 položek, u nichž se hodnotí důležitost těchto

vlastností pro respondenty. Pomocí konfirmační faktorové analýzy autoři rozdělili dotazník na dvě subškály. Sedm položek dotazníku bylo sestaveno na měření významu etické identity-internalizace a dalších šest na posouzení konání založeného na sociálně symbolickou demonstraci něčí morální identity-symbolizace (Aquino, Reed, 2002). Subškálu internalizace tvořily položky jako „*Být někým, kdo má tyto vlastnosti, je důležitou součástí toho, kdo jsem*“ nebo „*Velká část mé emoční spokojenosti je vázaná na to, že mám tyto vlastnosti*“, a subškálu symbolizace tvořily položky jako „*Aktivita, kterých se účastním během svého volného času (např. koníčky) jasně ukazují, že mám tyto vlastnosti*“ nebo „*Aktivně se účastním činností, které ukazují ostatním, že mám tyto vlastnosti*“. Z anglického originálu byl dotazník se souhlasem autorů přeložen Markem Preissem a Terezou Příhodovou. Aquino a Reed (2002) z původní 13položkové verze pomocí explorační a konfirmační faktorové analýzy vyloučili 3 položky a sestavili tak revidovanou 10položkovou škálu dotazující se na 9 vlastností představujících vysokou míru morální identity. V rámci naší studie jsme se rozhodli ověřit psychometrické vlastnosti původní 13položkové škály.

Výzkumný soubor a sběr dat

Výzkumný soubor pilotní studie tvořilo 163 respondentů ($n = 163$, 23 % mužů) v průměrném věku 29,7 let ($SD = 11,4$, min. 15, max. 65). V souboru mělo 9,8 % základní vzdělání, 4,9 % středoškolské bez maturity, 41,1 % středoškolské s maturitou, 14,7 % bakalářské a 27,6 % vysokoškolské vzdělání (u 2 % údaj chybí). Dotazník byl administrován online (pomocí aplikace Vyplňto.cz, kde byl k vyplnění po dobu jednoho měsíce a jeho vyplnění bylo anonymní a dobrovolné). Aplikace je vytvořena pro přihlášené uživatele bez omezení věku, pohlaví či vzdělání. Sběr dat probíhal nenáhodným příležitostným výběrem založeným na ochotě respondentů bez nároku na honorář. Průměrná délka vyplnění byla 2,9 minut ($SD = 3,4$) a návratnost 42,8 %.

Výsledky

Shapiro-Wilkův test normality nenalezl u hlavní škály statisticky významnou odchylku od normálního rozdělení ($W = 0,988$, $p = 0,174$). Z tohoto důvodu byly pro porovnání výsledků použity parametrické testy. Průměrná hodnota celkově dosaženého skóru v dotazníku byla 42,65 bodů ($SD = 7,32$, min. 23, max. 63). Průměrný celkový skóre u mužů dosáhl hodnoty 41,27 bodů ($n = 37$, $SD = 8,71$) a u žen 42,99 bodů ($n = 123$, $SD = 6,89$). Tyto výsledky porovnané pomocí Welschova testu neprokázaly statisticky významné rozdíly mezi muži a ženami ($t = 1,498$; $p = 0,223$). Korelační analýza nepotvrdila statisticky významné korelace ani s věkem (Pearson, $r = -0,005$, $p = 0,953$), ani se vzděláním (Kruskal Wallis; $\chi^2(2) = 6,667$, $p = 0,155$).

Pomocí faktorové analýzy metodou hlavních komponent s rotací Varimax jsme zjišťovali, nakolik jednotlivé položky sytí faktory internalizace a symbolizace. Hodnota Kaiser-Meyer-Olkinovy (KMO) míry adekvátnosti výběru (0,772) ukázala na středně dobrou úroveň vhodnou pro analýzu. Bartlettův test sféricity ($\chi^2 = 850$; $df = 78$; $p < 0,001$) také poukázal na to, že položky v dotazníku spolu souvisí a že jsou pro faktorovou analýzu vhodné.

Na určení, zda položky dostatečně sytí základní faktory, jsme využili kritéria stejná jako Aquino a Reed (2002): 1. položka musela mít faktorovou zátěž 0,5 anebo větší na jednom faktoru, 2. položka musela mít faktorovou zátěž menší než 0,4 na druhém faktoru a 3. rozdíly mezi hodnotami faktorové zátěže u dvou faktorů musely být menší než 0,2 (Aquino & Reed,

2002). Všechny třináct položek dosáhlo hodnoty vyšší, než je požadovaná minimální míra 0,5, žádnou položku jsme tedy nevyloučili. Dva faktory navržené autory (internalizace a symbolizace) vyčerpají 52 % variance testu, což je dostatečná hodnota. Hodnoty faktorové zátěže položek jsou uvedeny v tabulce č. 1. Zvýrazněné hodnoty faktorové zátěže vyhověly stanoveným podmínkám. Jedině položka č. 7 těmto podmínkám nevyhověla a byla proto z další analýzy vyloučena.

Reliabilitu dotazníku jsme měřili pomocí koeficientu vnitřní konzistence Cronbachovy alfy, která dosáhla hodnoty 0,803. Korigované korelace jednotlivých položek s celkovou škálou dosahují akceptovatelné hodnoty ($> 0,3$) u všech položek, kromě položky č. 4 (0,066). Položku č. 4 jsme se proto rozhodli také vyloučit. Hodnota ukazatele Cronbachovy alfy celkového skóru po vyloučení položek č. 7 a 4 stoupla na 0,823. Hodnota vnitřní konzistence subškály internalizace dosahovala 0,791 a hodnota vnitřní konzistence subškály symbolizace byla 0,833.

Tabulka č. 1: Výsledky faktorové analýzy hlavních komponent s rotací Varimax (N = 163)

Položky dotazníku	Faktorová zátěž	
	Internalizace	Symbolizace
1. Měl/a bych ze sebe dobrý pocit, že jsem osoba, která má tyto vlastnosti.	0,780	-
2. Být někým, kdo má tyto vlastnosti, je důležitou součástí toho, kdo jsem.	0,778	-
3. Velká část mé emoční spokojenosti je vázaná na to, že mám tyto vlastnosti.	0,744	0,186
4. Styděl bych se, kdybych byl člověk, který má tyto vlastnosti.	0,605	-0,410
5. Mít tyto vlastnosti pro mne není až tak důležité.	0,633	0,147
6. Mít tyto vlastnosti je důležitou součástí mého sebevědomí.	0,571	0,340
7. Velice toužím mít tyto vlastnosti.	0,466	0,215
8. Často si kupuji věci, které ukazují, že mám tyto vlastnosti.	-	0,796
9. Často nosím oblečení, které ukazuje, že mám tyto vlastnosti.	-	0,816
10. Aktivita, kterých se účastním během svého volného času (např. koníčky) jasně ukazují, že mám tyto vlastnosti.	0,227	0,685
11. Typy knih a časopisů, které čtu, ukazují, že mám tyto vlastnosti.	0,223	0,624
12. To, že mám tyto vlastnosti, ukazují ostatním svým členstvím v určitých organizacích.	-	0,701
13. Aktivně se účastním činností, které ukazují ostatním, že mám tyto vlastnosti.	0,224	0,678
Vlastní číslo	4,184	2,577

% vysvětleného rozptylu	32,186	52,011
-------------------------	--------	--------

Na základě výsledků explorační faktorové analýzy jsme dále pokračovali konfirmační faktorovou analýzou. Konfirmační analýzu jsme aplikovali metodou DWLS (Diagonally weighted least squares; Li 2016). Latentní proměnné v modelu tvořily dva faktory vyplývající z explorační analýzy. Vzhledem k rozdílnému počtu vyhovujících položek škály (10, 11, 13) v rámci zahraničních studií (např. Aquino & Reed, 2002; Babinčák et al., 2018) byly i v našem modelu indikátorem různé počty položek (tabulka č. 2). Nejlepší shodu dat s testovaným modelem jsme zaznamenali u modelu s 11 položkami (nesignifikantní χ^2 ; CFI, NFI > 0,9; RMSEA < 0,08).

Autoři původní škály z 13 navržených položek po položkové analýzy vyloučili položky č. 3, 6 a 8. Pro srovnání jsme se rozhodli zjišťovat i psychometrické vlastnosti revidovaného 10položkového dotazníku. Vnitřní konzistence dotazníku byla i v tomto případě zjišťovaná pomocí ukazatele Cronbachovy alfy, který dosáhl hodnoty 0,740, což vypovídá o uspokojivé úrovni. Problematické ale byly hodnoty korelací jednotlivých položek s celkovou škálou. Další validizační studie na slovenském souboru (Babinčák et al., 2018) po statistické analýze dospěla k závěrům, že 13položková škála dosahuje vhodné psychometrické vlastnosti. Ve studii žádná z původních položek nebyla vyloučena. Můžeme tedy konstatovat, že v našem výzkumném souboru dosahuje dotazník nejlepší psychometrické vlastnosti po vyloučení položek č. 4 a 7. V další studii jsme proto pracovali jen s 11položkovou verzí škály.

Tabulka č. 2: Indexy shody pro modely škál v konfirmační faktorové analýze

	χ^2	<i>df</i>	<i>P</i>	CFI	NFI	RMSEA
13 položek	114,5	64	< 0,001	0,940	0,875	0,070
11 položek	51,4	43	0,178	0,988	0,932	0,035
10 položek	62,9	34	0,002	0,932	0,866	0,072

Validizační studie

Metoda

V rámci validizační studie jsme ověřovali psychometrické vlastnosti námi upravené verzi škály na měření důležitosti morální identity s 11 položkami, subškálu internalizace tvořilo pět položek a subškálu symbolizace šest položek. Pro ověření validity škály byla do studie zařazena i Škála morálního vyvázání se a Dotazník podvádění v práci. Tyto dotazníky byly navrženy na zjišťování dvou vlastností (morálního vyvázání se a podvádění), u kterých jsme předpokládali souvislost s morální identitou.

Škála morálního vyvázání se (Propensity to Morally Disengage Scale; Moore, Detert, Treviño, Baker & Mayer, 2012) byla z anglického originálu převedená do českého jazyka Markem Preissem a Terezou Příhodovou. Původní škála má tři verze, a to 24položkovou,

16položkovou a 8položkovou verzi. Pro naši studii jsme se rozhodli využít 8položkovou verzi (položky 1, 4, 7, 10, 13, 16, 19, 22 z 24položkové verze), jelikož nezkoumáme morální vyvázání podrobněji. Dotazník měří 8 mechanismů morálního vyvázání: morální ospravedlňování, eufemistické nálepkování, výhodná porovnávání, přesunutí odpovědnosti, rozptylování odpovědnosti, překrucování následků, odlidšťování a přisuzování viny. Položky jsou respondenty hodnoceny na sedmibodové škále v rozmezí od 1- zcela nesouhlasím po 7- zcela souhlasím. Vyšší hodnoty ukazují na vyšší míru morálního vyvázání se.

Z Dotazníku podvádění v práci jsme pro naši studii využili jeho první část **Škálu vnímání podvádění v práci** (Perception scale of Cheating at Work), aby se studie mohli účastnit i studenti bez pracovních zkušeností. Originální verze dotazníku byla navržena Simsem (1993) a obsahovala 18 položek. Preiss a Příhodová škálu přeložili do češtiny a podobně jako Nonis a Swift (2001) ve své studii přidali k původní verzi tři další položky z Hilbertovy studie (1985) (Raisová et al., 2019). Upravená a přeložená škála se skládá z 21 položek týkajících se vnímání podvodného chování v práci. Položky jsou probandy hodnoceny na čtyřbodové škále, kde 1 značí zcela jisté podvádění, 2 značí pravděpodobně podvádění, 3 značí pravděpodobně není podvádění, a 4 značí určitě není podvádění. Čím vyšší skóre respondenti dosahují, tím benevolentnější jsou vůči podvádění v práci.

Výzkumný soubor a sběr dat

Výzkumný soubor validizační studie tvořilo 185 respondentů ($n = 185$, 31 % mužů) v průměrném věku 29,3 let ($SD = 10,9$, min. 15, max. 62). V souboru mělo 28,6 % respondentů vysokoškolské, 14,6 % bakalářské, 41,6 % středoškolské vzdělání s maturitou, 3,2 % středoškolské vzdělání bez maturity a 11,9 % základní vzdělání. Studenti tvořili 45,4 % souboru. Dotazník byl administrován online (pomocí aplikace Vyplňto.cz, kde byl k vyplnění po dobu jednoho měsíce a jeho vyplnění bylo anonymní a dobrovolné), stejně jako v pilotní studii. Aplikace je vytvořena pro přihlášené uživatele bez omezení věku, pohlaví či vzdělání. Pro vyplnění dotazníků nebyla stanovena žádná omezení týkající se těchto údajů. Sběr dat probíhal nenáhodným příležitostným výběrem založeným na ochotě respondentů spolupracovat a bez nároku na honorář. Návratnost dotazníku byla 41,1 %, průměrná délka vyplňování 6,4 minut ($SD = 3,9$).

Výsledky

Průměrná hodnota celkově dosaženého skóre v upravené 11položkové verzi škály na měření důležitosti morální identity byla 32,86 bodů ($SD = 7,25$, min. 11, max. 55). Průměrné skóre u mužů dosáhlo hodnoty 31,09 bodů ($n = 58$, $SD = 5,80$) a u žen 33,68 bodů ($n = 127$, $SD = 7,70$). Po provedení Shapiro-Wilkova testu normality byla zjištěna statisticky významná odchylka od normálního rozložení dat u celkové škály i u jednotlivých subškál. Z toho důvodu jsme pro porovnání výsledků používali neparametrické testy. Výsledky porovnané pomocí Mann-Whitneyho U testu prokázaly statisticky významné rozdíly mezi celkovým skórem škály u mužů a žen ($U = 2768,5$, $p = 0,007$). Statisticky významné rozdíly byly zjištěny mezi muži ($M = 13,29$) a ženami ($M = 15,21$) i v subškále symbolizace ($U = 2777,5$, $p = 0,007$). V obou případech dosáhly ženy vyšší průměrný skóre v porovnání s muži. Vyšší průměrný skóre dosáhly ženy (18,46) v porovnání s muži ($M = 17,79$) i v subškále internalizace, tyto rozdíly ale nebyly statisticky významné ($U = 3243,0$, $p = 0,191$).

Míru reliability dotazníku jsme měřili pomocí koeficientu vnitřní konzistence Cronbachovy alfy, která dosáhla hodnoty 0,833, což vypovídá o dobré vnitřní konzistenci testu. Hodnota koeficientu Cronbachovy alfy v subškále internalizace byla 0,839 a v subškále symbolizace 0,824. U obou subškál můžeme konstatovat dobrou vnitřní konzistenci. Hodnoty korigovaných korelací všech položek se subškálou internalizace a symbolizace dosáhly akceptovatelné hodnoty ($r > 0,3$) (tabulka č. 3). Spearmanův korelační koeficient ukázal statisticky významné korelace mezi subškálou internalizace a symbolizace ($r_s = 0,239$, $p < 0,01$).

Tabulka č. 3: Hodnoty korigovaných korelací položek se subškálou internalizace a symbolizace (N = 185)

Položky dotazníku	Internalizace	Symbolizace
Položka č. 1	0,501	-
Položka č. 2	0,561	-
Položka č. 3	0,574	-
Položka č. 5	0,364	-
Položka č. 6	0,524	-
Položka č. 8	-	0,447
Položka č. 9	-	0,428
Položka č. 10	-	0,573
Položka č. 11	-	0,527
Položka č. 12	-	0,517
Položka č. 13	-	0,542

V rámci konstruktové validity jsme zjišťovali konvergentní validitu škály morální identity se škálou Morálního vyvázání se ($\alpha = 0,713$) a škálou Vnímání podvádění v práci ($\alpha = 0,915$), u nichž jsme předpokládali, že budou vzájemně souviset. Průměrný skór dosažený ve škále Morálního vyvázání se bylo 23,60 bodů (SD = 8,11; min. 8, max. 53). Průměrný celkový skór v škále Vnímání podvádění v práci byl 35,72 (SD = 10,41; min. 21, max. 84). Výsledky korelačních analýz jsou uváděny v tabulce č. 4.

Tabulka č. 4: Interkorelační matice (N = 185)

Proměnná	Korelace (Spearman)		
	Internalizace	Symbolizace	Celkový skór
Morální vyvázání se	-0,076	0,055	-0,040
Vnímání podvádění v práci	-0,181*	-0,048	-0,147*
Věk	0,001	-0,177*	-0,160*
Vzdělání	0,145*	-0,138	-0,037

Poznámky: ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$.

Diskuze

Cílem naší studie bylo ověřit psychometrické vlastnosti dotazníku na měření důležitosti morální identity (The Self-Importance of Moral Identity; Aquino & Reed, 2002) a jeho využitelnost u české populace. Jako východisko pro naši práci jsme zvolili původní návrh 13položkové škály, abychom porovnali statistické výsledky s výsledky práce autorů původní verze (Aquino & Reed, 2002), a abychom mohli eliminovat chyby způsobené nepřesným překladem, rozdíly v chápání položek v rámci odlišné kultury nebo vlivem sociální desirability (Xing & Keung, 2014). Výsledky studie prokázaly akceptovatelné psychometrické vlastnosti škály po navrhovaných změnách.

Explorační faktorová analýza poukázala na vhodnost dvou faktorového řešení, ale zároveň na nevhodnost dvou položek škály. Tyto výsledky byly potvrzeny konfirmační faktorovou analýzou, v níž jsme použili tři návrhy modelu s různými počty položek podle zahraničních studií (např. Aquino & Reed, 2002; Babinec et al., 2018). Nejlepší shodu dat jsme zaznamenali u modelu s 11 položkami. Po vyloučení obou nevyhovujících položek hodnota ukazatele Cronbachovy alfy celkového skóru stoupla na 0,823, co dokazuje vysokou vnitřní konzistenci a reliabilitu námi upravené verze dotazníku. I když škála po vyřazení položek prokázala lepší psychometrické vlastnosti, pro budoucí (zejména výzkumné) studie proto doporučujeme zvážení i použití škály se všemi původně navrženými položkami.

V navazující validizační studii jsme již pracovali s námi navrženou 11položkovou škálou. Po provedené statistické analýze jsme zjistili dobré psychometrické vlastnosti škály. Hodnota Cronbachovy alfy stoupla na 0,833 a všech 11 položek dosáhlo akceptovatelné hodnoty korigovaných korelací s celkovou škálou. Analýza vlivu pohlaví na úroveň morální identity ukázala nekonzistentní výsledky. Signifikantní rozdíly mezi muži a ženami se v první studii nepotvrdily. V druhé studii byly rozdíly signifikantní v subškále symbolizace a celkovém

skóru. V obou případech dosáhly ženy vyšší průměrný skór. Předchozí studie zkoumající vliv pohlaví na úroveň morální identity rozdíly uvádějí, jiné nikoli (Agiuno & Reed, 2002; Hardy, Walker, Olsen, Woodbury & Hickman, 2014). Z důvodu nekonzistentních výsledků je proto potřebná další analýza s rovnoměrně rozloženým počtem respondentů obou pohlaví.

Úroveň dosaženého vzdělání pozitivně a statisticky významně korelovala jen se subškálou internalizace. Možným vysvětlením je, že pro lidi s vyšším vzděláním jsou vlastnosti morální identity důležitou součástí jejich sebepojetí, je pro ně ale zřejmě méně důležité tyto vlastnosti prezentovat veřejně prostřednictvím svých činností. Výzkumem vlivu vzdělání na morální identitu se zabývá jen málo studií. Jednou z nich je výzkum Murua (2015), jehož výsledky ale nepotvrzují vliv vzdělání na míru morální identity.

Statisticky významné korelace mezi věkem respondentů a morální identitou se v první studii neprokázaly. Na druhou stranu, druhá studie ukázala signifikantní korelace věku s celkovou morální identitou, ale také se symbolizací. Tyto korelace byly v obou případech negativní, tedy čím nižší byl věk respondenta, tím vyšší byla úroveň morální identity. U starších lidí je zřejmě menší pravděpodobnost, že po pracovní době se budou věnovat dobrovolnické činnosti, budou členy obecně prospěšných organizací, nebo číst tematické knihy. Snaha a úroveň prezentace morální identity je z celkového pohledu problematičtější a kulturně vysoce podmíněnou otázkou. Pod symbolizací úrovně morální identity si lze představit celou řadu aktivit, které ale nemusí být pro českou kulturu typické (např. to, že mám tyto vlastnosti, ukazují ostatním svým členstvím v určitých organizacích).

Výzkumné studie dokazují, že vyšší míra důležitosti morální identity snižuje sklony k morálnímu vyvázání se (Detert, 2008; Moore, Detert, Treviño, Baker & Mayer, 2012). V naší studii se signifikantní korelace morální identity a jejich subškál se škálou morálního vyvázání neobjevily. Na spuštění mechanismů nebo posílení morálního vyvázání se má ale vliv i řada dalších proměnných ovlivňujících tento proces, jejichž vliv jsme neověřovali. V krátkém časovém horizontu to může být třeba intervence nebo situační vlivy, ale také pocity úzkosti nebo nejistota (Moore, 2015). Morální identita, zejména symbolizace, je také spojovaná s etickým chováním jako třeba podvádění (Reynolds & Ceranic, 2007). Negativní signifikantní korelace mezi vnímáním podvádění se potvrdily u celkové míry morální identity a subškály internalizace, což odpovídá výsledkům studie autorů Xing a Keung (2014). Další studie uvádí, že lidé s vyšší mírou internalizace mají tendenci být zdrženlivější vůči podvádění za účelem finančního zisku (Cohen & Morse, 2014). Hogan (1973) ale poukázal na to, že někteří lidé mohou být zdrženliví vůči podvádění jen proto, že podvádění považují za činnost, která je pod jejich důstojnost jako osoby.

Vzhledem k tomu, že některé výsledky naší byly v rozporu s původním očekáváním, bylo vhodné námi navrženou verzi škály v budoucí studii podrobit podrobnějšímu zjišťování validity použitím standardizovaných metod. Zajímavé zjištění by mohla přinést výzkumná studie, která by porovnávala výsledky explicitních a implicitních měřitek, nebo využívala behaviorální metody. Pevnější základ pro pochopení morální identity by mohly přinést studie zkoumající vliv několika dalších proměnných, jako jsou religiozita (Hardy & Carlo, 2011), kultura (Lu, 2012) nebo výchova (Xing & Keung, 2014), a analýza vztahu morální identity s demografickými charakteristikami. Limitem naší studie bylo nerovnoměrné zastoupení mužů (23 %; 31 %) a žen (76 %; 69 %) v obou studiích. Výhodou škály je její jednoduchá administrace. Tento nástroj je proto možné využít samostatně, nebo jako součást jiných testových baterií. Jako další z limitů naší studie může být vnímán způsob administrace

dotazníku. Online sběr dat, i přes absenci kontroly nad sběrem a výzkumným souborem, respondentům zaručuje mnohem větší anonymitu než metoda tužka-papír. Vzhledem k ebeposuzujícímu charakteru metod je potřeba také počítat s vlivem sociální desirability (Baker, 2015).

I přes tyto limity naše studie prokázala dostatečně dobré a akceptovatelné základní psychometrické charakteristiky škály na měření důležitosti morální identity u české populace. Námi navrhované změny oproti původní a revidované verzi škály je ale potřeba podrobit dalším analýzám a podrobnějším studiím. Pro budoucí (zejména výzkumné) studie proto doporučujeme zvážení i použití škály se všemi původně navrženými položkami. Morální identita je jasným cílem vývoje morálky a identity jedince a lze považovat za užitečný konstrukt ve vývojové, sociální a organizační psychologii pro vysvětlení různých aspektů fungování morálky. Mnozí autoři se shodují na tom, že morální identita je dobrým prediktorem nejen morálního, ale i neetického chování.

Závěr

Výsledky studie potvrdily dobré psychometrické vlastnosti Škály na měření důležitosti morální identity administrované na české populaci. Analýzy prokázaly nevhodnost dvou položek v původní verzi škály. V zahraničních validizačních studiích se však ukázaly jako problematické jiné položky škály. Nelze proto vyloučit vliv kultury na vnímání důležitosti morální identity. Do budoucí studie proto plánujeme vytvořit validní a reliabilní metodiku na měření morální identity, kterou bychom mohli používat samostatně nebo jako součást jiných testových baterií ve výzkumných studiích. Domníváme se, že morální identita jako prediktor morálního chování by mohla najít uplatnění v mnoha směrech psychologie, nejen v pracovní či manažerské oblasti.

Tato studie je výsledkem badatelské činnosti podporované Grantovou agenturou České republiky, reg. č. 16-06264S. Práce je podpořena také projektem „Udržitelnost pro Národní ústav duševního zdraví“, č. LO1611, za finanční podpory MŠMT v rámci Národního programu udržitelnosti I (NPU I). Dále byl projekt podpořen programem PRVOUK-P03/LF1/9).

Literatura

- Aquino, K., & Reed, A. II. (2002). The self-importance of moral identity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 83(6), 1423-1440. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.83.6.1423>
- Aquino, K., Freeman, D., Reed, A. II, Lim, V. K. G., & Felps, W. (2009). Testing a social-cognitive model of moral behavior: The interactive influence of situations and moral identity centrality. *Journal of Personality and Social Psychology*, 97, 123-141. <https://doi.org/10.1037/a0015406>
- Aquino, K., Reed, A. II., & Lim, V. K. G. (2012). Moral identity and the self-regulation of unethical workplace behavior. <https://faculty.wharton.upenn.edu/wp-content/uploads/2012/04/Moral-Identity-and-the-Self-Regulation-of-Unethical-Workplace-Behavior.pdf>

- Babinčák, P., Juričková, V., Preiss, M., Příhodová, T., & Hollá, M. (2018). Faktorová štruktúra a reliabilita škály na meranie morálnej identity. Prvé skúsenosti s metodikou Self-Importance of Moral Identity Scale v slovenskom preklade. *Psychologie pro praxi*, 53(2), 23-41. <https://doi.org/10.14712/23366486.2019.8>
- Baker, D. A. (2015). *Can Quantitative Assessment of Moral Identity Be Improved?* [Masters Theses & Specialist Projects]. Paper 1453. <https://digitalcommons.wku.edu/theses/1453>
- Black, J. E., & Reynolds, W. M. (2016). Development, reliability, and validity of the Moral Identity Questionnaire. *Personality and Individual Differences*, 97, 120-129. <https://doi.org/010.1016/j.paid.2016.03.041>
- Blasi, A. (1980). Bridging moral cognition and moral action: A critical review of the literature. *Psychological Bulletin*, 88, 1-45. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.88.1.1>
- Blasi, A. (1983). Moral cognition and moral action: A theoretical perspective. *Developmental Review*, 3, 178-210. [https://doi.org/10.1016/0273-2297\(83\)90029-1](https://doi.org/10.1016/0273-2297(83)90029-1)
- Blasi, A. (1993). The development of identity: Some implications for moral functioning. In G. G. Naom & T. E. Wren (Eds.), *The moral self* (99-122). MIT Press.
- Cohen, T. R., & Morse, L. (2014). Moral character: What it is and what it does. *Research in Organizational Behavior*, 34, 43-61. <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2443685>
- Cohen, T. R., Panter, A. T., Turan, N., Morse, L. A., & Kim, Y. (2014). Moral character in the workplace. *Journal of Personality and Social Psychology*, 107(5), 943-963. <https://doi.org/10.1037/a0037245>
- Forehand, M., Deshpande, R., & Reed, A., II. (2002). Identity salience and the influence of differential activation of the social self-schema on advertising response. *Journal of Applied Psychology*, 87(6), 1086-1099. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.87.6.1086>
- Hardy, S. A., & Carlo, G. (2011). Moral identity: What is it, how does it develop, and is it linked to moral action? *Child Development Perspectives*, 5(3), 212-218. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2011.00189.x>
- Hardy, S. A., Bhattacharjee, A., Reed, A. II., & Aquino K. (2010). Moral identity and psychological distance: The case of adolescent parental socialization. *Journal of Adolescence*, 33, 111-123. <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2009.04.008>
- Hardy, S. A., Walker, L. J., Olsen, J. A., Woodbury, R. D., & Hickman, J. R. (2014). Moral identity as moral ideal self: Links to adolescent outcomes. *Developmental Psychology*, 50(1), 45-57. <https://doi.org/10.1037/a0033598>
- Hertz, S. G., & Krettenauer, T. (2016). Does moral identity effectively predict moral behavior? A meta-analysis. *Review of General Psychology*, 20(2), 129-140. <https://doi.org/10.1037/gpr0000062>
- Hogan, R. (1973). Moral conduct and moral character: A psychological perspective. *Psychological Bulletin*, 79(4), 217-232. <https://doi.org/10.1037/h0033956>
- Jia, F. (2016). Moral identity from cross-and bi-cultural perspectives. Theses and Dissertations (Comprehensive). Paper 1837. Wilfrid Laurier University. <https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=2945&context=etd>
- Jeong, C., & Han, H. (2013). Exploring the relationship between virtue ethics and moral identity. *Ethics & Behavior*, 23(1), 44-56. <https://doi.org/10.1080/10508422.2012.714245>
- McFerran, B., Aquino, K., & Duffy, M. (2010). How personality and moral identity relate to individuals' ethical ideology. *Business Ethics Quarterly*, 20, 35-56. <https://doi.org/10.5840/beq20102014>
- Monin, B., & Jordan, A. H. (2009). The dynamic moral self: A social psychological perspective. In D. Narvaez & D. Lapsley (Eds.), *Personality, identity, and character* (341-354). Cambridge University Press.
- Moore, C. (2015). Moral disengagement. *Current Opinion in Psychology*, 6, 199-204. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2015.07.018>

- Moore, C., Detert, J. R., Treviño, L. K., Baker., V. L., & Mayer, D. M. (2012). Why employees do bad things: Moral disengagement and unethical organizational behavior. *Personnel Psychology*, 65, 1-48. <https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.2011.01237.x>
- Murua, L. A. (2015). Moral identity development in adulthood. Theses and Dissertations (Comprehensive). Paper 1738. <https://scholars.wlu.ca/cgi/viewcontent.cgi?article=2836&context=etd>
- Narvaez D., & Lapsley, D. K. (2009). Moral identity, moral functioning, and the development of moral character. In D. M. Bartels, C. W. Bauman, L. J. Skitka, & D. L. Medin (Eds.), *The Psychology of Learning and Motivation* (237-274). Academic Press.
- Passini, S. (2016). Concern for close or distant others: The distinction between moral identity and moral inclusion, *Journal of Moral Education*, 45(1), 74-86. <https://doi.org/10.1080/03057240.2016.1156522>
- Raisová, M., Příhodová, T., Preiss, M., Lumpeová, J., & Bolceková, E. (2019). Měření nečestného chování v reálné situaci umožňující podvádění prostřednictvím počítačové zkoušky. *Aplikovaná psychologie*, 6(4), 368-396.
- Reed, A., II, & Aquino, K. (2003). Moral identity and the expanding circle of moral regard toward out-groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, 84, 1270–1286. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.6.1270>
- Reynolds, S. J., & Ceranic, T. L. (2007). The effects of moral judgment and moral identity on moral behavior: An empirical examination of the moral individual. *Journal of Applied Psychology*, 92(6), 1610-1624. <https://doi.org/10.1037/0021-9010.92.6.1610>
- Xing, X. Z., & Keung, M. H. (2014). Moral identity in Chinese context: Construction and validation of an objective measure. *Research on Humanities and Social Sciences*, 4(2), 34-45.

Údaje o autorech

Mgr. Veronika Juríčková působí v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech a na Psychiatrické klinice 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Kontaktní údaje:

Adresa: Národní ústav duševního zdraví, 250 67 Klecany 748

E-mail: veronika.jurickova@nudz.cz

Doc. Mgr. Peter Babinčák, Ph.D. je vedoucím Institutu psychologie Filozofické fakulty Prešovské univerzity v Prešově.

Email: peter.babincak@unipo.sk

Tereza Příhodová, MA působí v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech a na Psychiatrické klinice 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy.

Email: tereza.prihodova@nudz.cz

Doc. PhDr. Marek Preiss, Ph.D., působí v Národním ústavu duševního zdraví v Klecanech a přednáší na University of New York in Prague v Praze.

E-mail: marek.preiss@nudz.cz

Juríčková, V., Babinčák, P., Příhodová, T., & Preiss, M. (2020). Česká verze škály na měření důležitosti morální identity – pilotní studie. *E-psychologie*, 14(4), 43-56. <https://doi.org/10.29364/epsy.384>